

KÜRESEL YASA DIŞI TİCARET

Crime Stoppers International'a göre, yasa dışı ticaret; bir ülke mevzuatına uygun olmayan malların üretimi, ithalatı, ihracatı, satın alınması, satışı veya mülkiyetidir.

Organize suç ve terör örgütleri için büyük bir finansman kaynağı olmasının yanı sıra, demokrasiyi, hukuk devleti ilkesini zedeleyen, yurttaşların devlet kurumlarına güvenini azaltan, ülkelerin siyasal ve ekonomik istikrarlarını tehdit eden bir küresel sorundur. Yolsuzluktan beslenen ve tüm yolsuzluk suçlarının yaygınlaşmasını sağlayan yasa dışı ticaret, doğrudan ya da dolaylı olarak birçok insan hakkı ihlalinin ve sosyal haklara dair yoksunluğun nedenleri arasındadır.

OECD 2016 raporuna göre, küreselleşme sürecinde suç şebekelerinin faaliyetlerinin kapsamını ve ölçeğini genişletmesiyle birlikte yasa dışı ticaretin ekonomi, çevre ve toplum üzerinde olumsuz sonuçları artmıştır.

Hem ülkeler arasındaki mevzuat farklılıkları hem de tespit edilebilen miktarlara bağlı kalma zorunluluğu nedeniyle dünya geneline yönelik olarak yasa dışı ticaret ya da kaçakçılık verisi oluşturmak güçtür. Bu nedenle soruna yönelik analizler sektörel bazlı olarak yapılmaktadır. Uluslararası organize suçlardan kaynaklı kazancın 870 milyar \$ veya küresel GSYİH'nın% 1,5'i kadar olduğu tahmin edilmektedir.

2,1
trilyon \$

Birleşmiş Milletler, 2009 yılında yasa dışı ticaret gelirlerinin 2,1 trilyon dolar civarında olduğunu tahmin etmiştir.

1
trilyon \$

Uluslararası Ticaret Odası'na göre, uluslararası sahtecilik ve korsanlık ekonomisinin maliyeti, 2011'de yalnızca 1 trilyon \$ olarak gerçekleşmiştir.

%7

Dünya Ticaret Örgütü, sahte ve korsan malların değerinin, dünya mallarının yaklaşık %7'sine eşdeğer olduğunu tahmin etmektedir.

%8-15

Dünya Ekonomik Forumu 2014 verilerine göre, yasal ticaretteki genişlemeye, yasadışı ticaret eşlik etmektedir. Küresel GSYİH'nın yüzde 8 ila 15'ini uluslararası suç faaliyetlerinden elde edilen gelirler oluşturmaktadır.

2,2
trilyon \$

Tracit 2019 raporuna göre, yasa dışı ticaretten kaynaklanan ekonomik sızıntılar, dünya ekonomisinin yaklaşık % 3'ü olan 2,2 trilyon dolarlık yıllık kayba neden olmaktadır.

World Economic Forum'a göre yasa dışı ticaretin hacmi; Brezilya, İtalya ve Kanada gibi ülkelerin ekonomik hacminden daha büyüktür.

Sahtekarlık	450
Uyuşturucu kaçakçılığı	320
İnsan kaçakçılığı	150
Yasa dışı tütün*	40
Yabani hayat	8-20
Altın	2.3
Elmas	0.9

*Gelir kaybı

Kaynak: oecd.org/gov/risk/oecdtaskforceoncounteringillicittrade.htm

Yasa dışı ticaret Sektörlere göre tahmini uluslararası gelir (2016 veya sonrası), milyar \$

Küresel Yasa Dışı Ticaret Ortamı Endeksi

Ekonomilerin yasa dışı ticaretle mücadele politikaları ve yasa dışı ticareti ne ölçüde yasakladığını (veya engellediğini) gösterir.

Küresel Yasa dışı Ticaret Ortamı Endeksi, The Economist Intelligence Unit (EIU) tarafından The Transnational Alliance to Combat Illicit Trade (TRACIT) desteğiyle hazırlanmıştır. İlk olarak, 2016'da Asya bölgesindeki 17 ekonominin yasa dışı ticarete yönelik durumunu analiz etmek için hazırlanan endeksin 2018 versiyonu 84 ülkeyi kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Endeks, her biri birkaç gösterge içeren dört ana kategoriden meydana gelmektedir. Bunlar, hükümet politikası, arz- talep, şeffaflık- ticaret ve gümrük sistemi başlıklarından oluşmaktadır.

1.) KÜRESEL YASA DIŞI TİCARET ORTAMI ENDEKSİ

40/84

Türkiye

tüm başlıklar değerlendirildiğinde 84 ülke içinde
62.3 puanla 40. sıradadır.

2.) HÜKÜMET POLİTİKALARI

57/84

Türkiye 84 ülke içinde, yasa dışı ticaretin izlenmesi ve önlenmesine yönelik olarak yasal mevzuatın varlığı ile hükümet politikalarının etkisi açısından 54 puanla 57. sırada yer almaktadır.

3.) ARZ-TALEP

41/84

Arz ve talep kategorisi, ülkenin vergi politikaları, sosyal güvenlik sistemi, devlet kurumlarının niteliği, işgücü piyasası düzenlemeleri ve organize suçla yönelik algının yasa dışı malların arz ve talebini teşvik eden veya caydıran ülke içi dinamikleri ölçer. Türkiye, bu kategoride 52 puanla 84 ülke arasında 41. sırada gelmektedir.

4.) ŞEFFAFLIK-TİCARET

38/84

Bu kategori, bir ülkenin yasa dışı ticaret ile serbest ticaret bölgeleri ve yük aktarma yöntemini ne derece kullandığının şeffaflığını ölçer. Türkiye, bu kategoride 56.8 puanla 84 ülke arasında 38. sırada gelmektedir.

5.) GÜMRÜK GÜVENLİĞİ

38/84

Bu kategori bir ülkenin gümrük hizmetleri yönetiminin, yasa dışı ticareti kolaylaştırıcı ya da engelleyici etkilerini ne derecede etkin yönettiğini ölçmektedir. Türkiye, bu kategoride 86.5 puanla 84 ülke arasında 38. sırada gelmektedir.

TÜRKİYE'NİN KÜRESEL YASA DIŞI TİCARET ENDEKSİNDEKİ YERİ

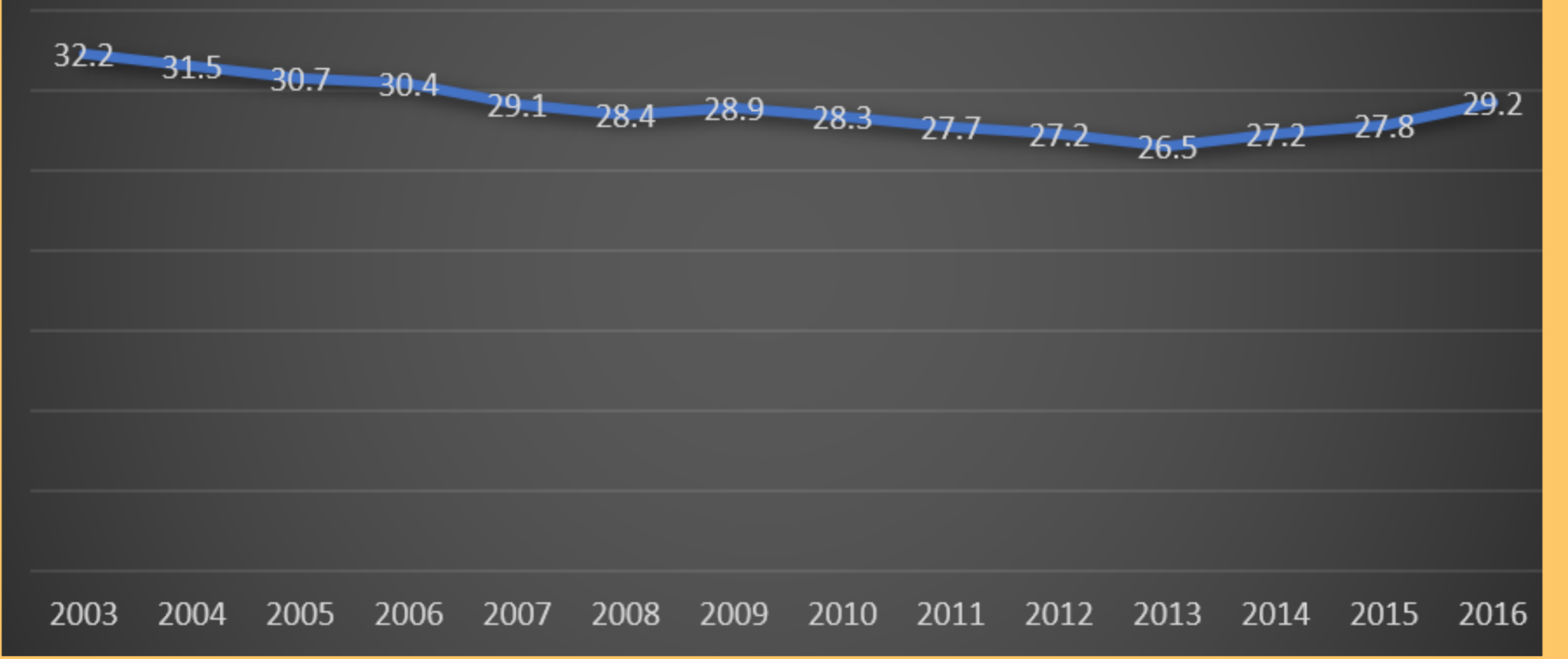
Sıra	Ülke	Puan/100
1	Finlandiya	85.6
2	Birleşik Krallık	85.1
3	ABD	82.5
37	İtalya	64.4
38	Arjantin	64
39	Uruguay	63
40	Türkiye	62.3
82	Myanmar	22.6
83	Irak	14.4
84	Libya	8.6

Kayıt Dışı Ekonomi

Fiilen gerçekleşmesine rağmen devletten gizlenen, kayda geçirilmeyen ya da geçirilemeyen ve bu nedenle de denetlenemeyen ve dolayısıyla vergilendirilemeyen faaliyetler olarak tanımlanır. Dolayısıyla milli gelirin hesaplanmasında katkısı bulunmayan faaliyetler kayıt dışı ekonomi kapsamına girer.

Kayıt dışı ekonomi, milli gelir, işsizlik ve enflasyon gibi makroekonomik büyüklüklerin tahmininde sapmalara yol açarak iktisat politikasının güvenilirliğini zedeler.

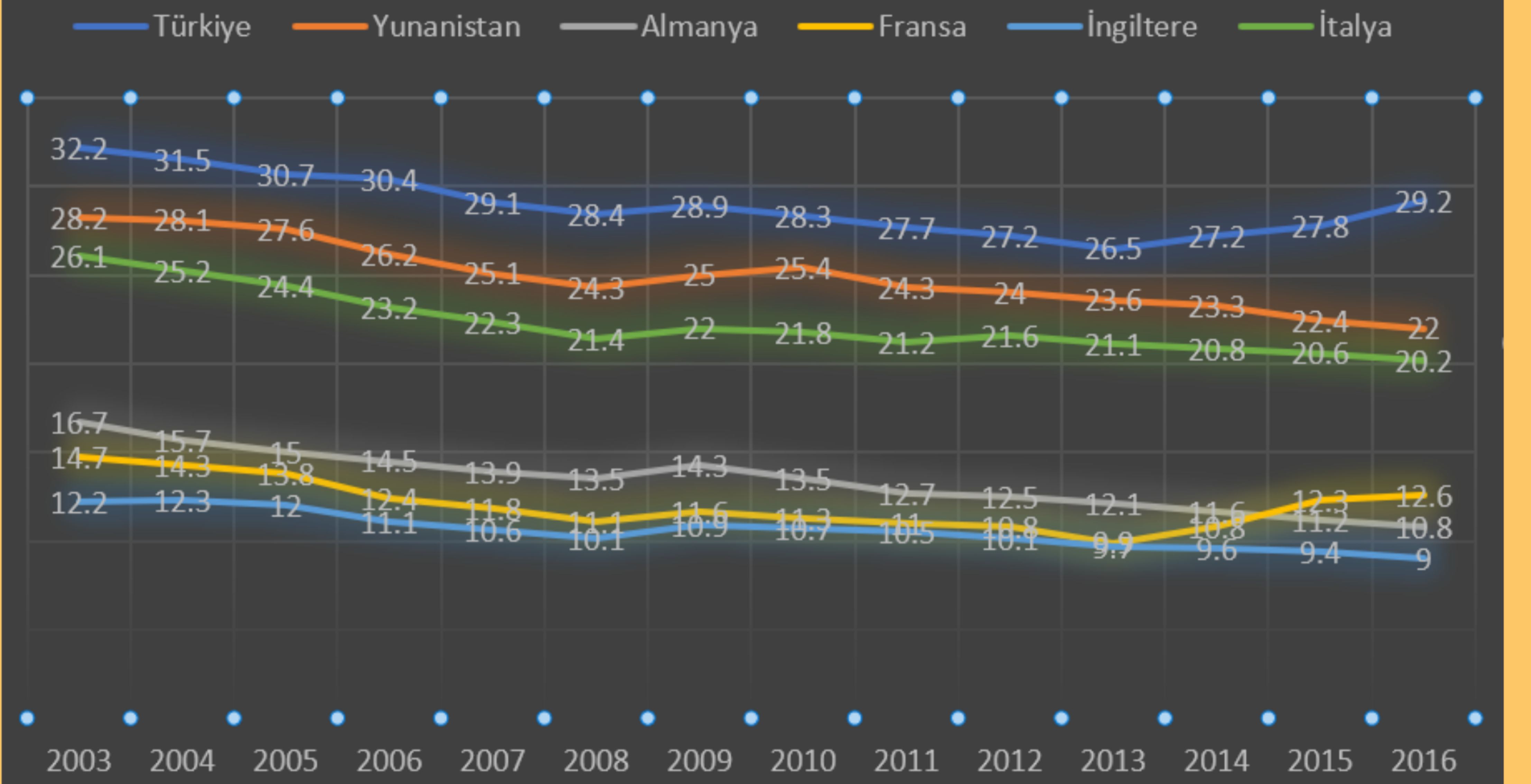
Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin GSYH'ye Oranı (%)

Kaynak: Friedrich Schneider. Estimating the Size of the Shadow Economies of Highly-Developed Countries: Selected New Results. (Yazarın 2016 tarihli eserinin hesaplamaları Aralık 2015'te yapılmış olup 2016 ve 2017 değerleri projeksiyondur)

Kayıt dışı ekonominin tanımıyla ve boyutunun ölçülmesi için kullanılacak yöntemle ilgili bir uzlaşma bulunmamaktadır. Görüldüğü gibi Türkiye'de 2003'de %32.2 olan kayıt dışı ekonomi oranı 2016'da % 29.2 olmuştur. Öte yandan, istatistikler kayıt dışı ekonominin GSYH'ye oranında, Türkiye ve diğer Avrupa ülkeleri arasında yaklaşık %10 civarında farklılık bulunduğunu göstermektedir.

Türkiye ve Bazı AB Ülkelerinde Kayıt Dışı Ekonomi Oranları (%)

Kaynak: Friedrich Schneider. Estimating the Size of the Shadow Economies of Highly-Developed Countries: Selected New Results. (Yazarın 2016 tarihli eserinin hesaplamaları Aralık 2015'te yapılmış olup 2016 ve 2017 değerleri projeksiyondur)

Türkiye'deki kayıt dışı ekonomi payı, gelişmiş Avrupa Birliği (AB) ülkeleriyle karşılaştırıldığında son derece yüksektir. AB'de kayıt dışı ekonomiden kaynaklanan kayıp her yıl 3 trilyon Avro'yu bulmaktadır. 28 AB ülkesinin ortalaması 2003-2015 yılları arasında yüzde 22,6'dan yüzde 18,3'e gerilemiştir. 2015 yılında İngiltere'nin kayıt dışı ekonomisi %9, Almanya'nın %10,8, Fransa'nın %12,6 olmuştur. Öte yanda İtalya'nın kayıt dışı ekonomi oranı %20,2, Yunanistan'ın %22, Türkiye'nin ise %29,2 olarak belirlenmiştir.

Yasal olmayan mal ve hizmetlerin dağılımı, taklit ürünlerin üretim ve satışı ve sanatsal ürünlerin izinsiz kopyalanması, yasal ürünlerin yetki verilmemiş üreticiler tarafından yasa dışı üretilmesi, kaçakçılık, rüşvet ve yolsuzluk, kara para, yeraltı ekonomisi ve gayri resmi sektör, kayıt dışı ekonomi kapsamındadır.

Kaynak: Prokrohov (2001)

Türkiye'de Kaçakçılık

Kayıt dışı ekonomi hem yasal hem yasa dışı faaliyetleri kapsamaktadır. Türkiye'de kayıt dışı ekonominin temel unsurlarından biri de kaçakçılıktır. Ülkeye giren kaçak ürünler nedeniyle Türkiye ekonomisi, senede 20 milyar dolar zarara uğramaktadır. Kaçakçılık yoluyla ülke sınırlarından içeri giren ürünler, Türkiye ekonomisinde istihdam, gelir ve vergi kaybına yol açmaktadır. Yolsuzlukla birbirini besleyerek varolan kaçakçılığın; halk sağlığına, hane halkı ekonomisine, istihdam oranı ve çalışma koşullarına dolaylı ve dolaysız yıkıcı etkileri bulunmaktadır. Sosyal, siyassal ve ekonomik istikrarın, hukuk devleti ilkesinin önündeki önemli engeller arasındadır.

Tanımlar

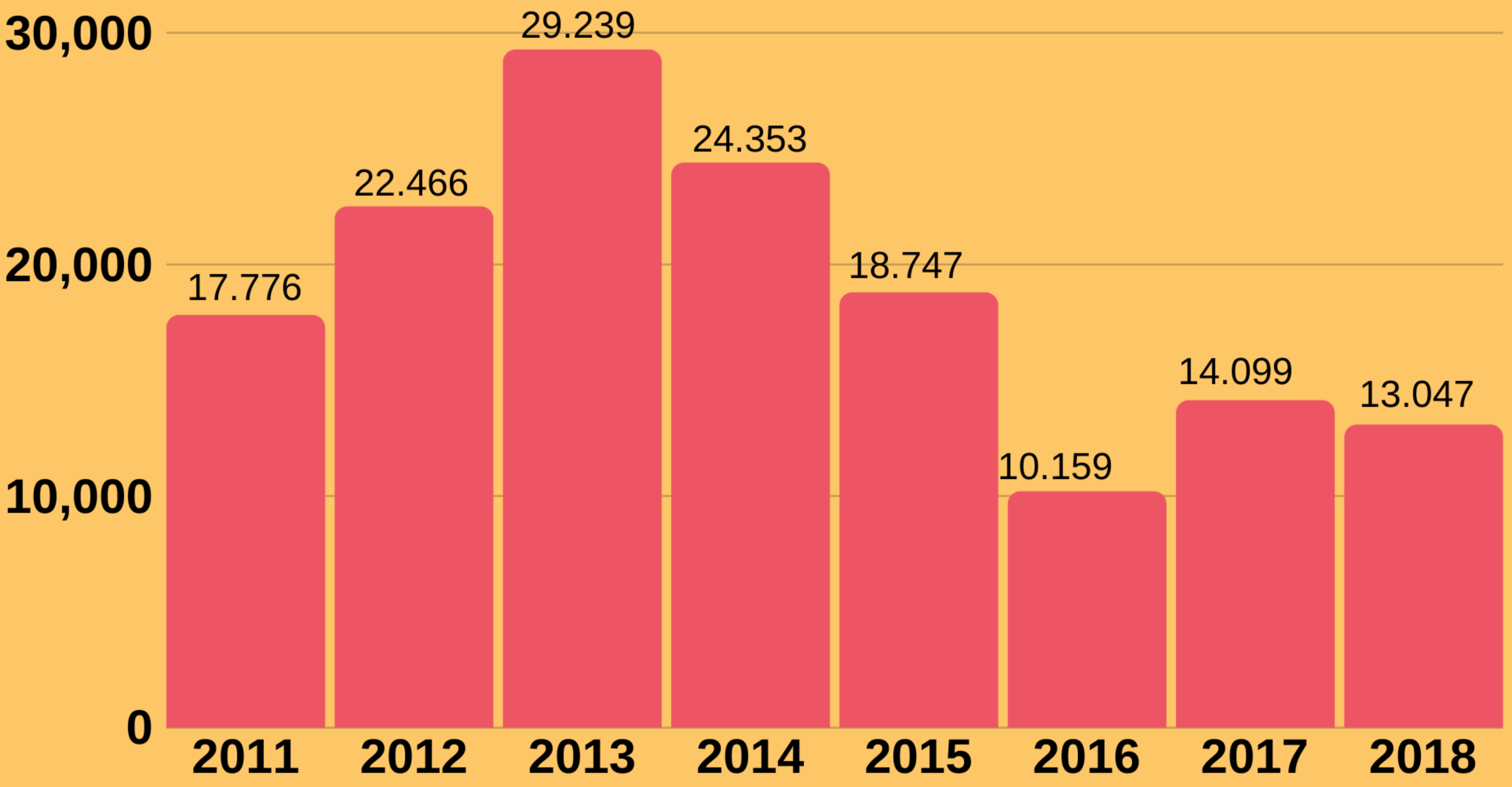
Yasalarca alım satımı yasak edilen nesnelere yurda sokma, yurttan çıkarma, gizlice alıp satma ve bundan vergilendirilemeyen bir kazanç sağlama eylemi

Yasal olmayan gizli yollardan ve herhangi bir vergi ödemediği ülke dışından ülkeye mal sokulması

Yasalara karşı gelerek yapılan ticaret, sonrasında kaçakçıların yaptığı iş, gizli olarak sezdirmeden yapılan kaçırma işi

Kaçakçılıkla mücadele kanununa göre kaçakçılık kapsamına giren hususlar

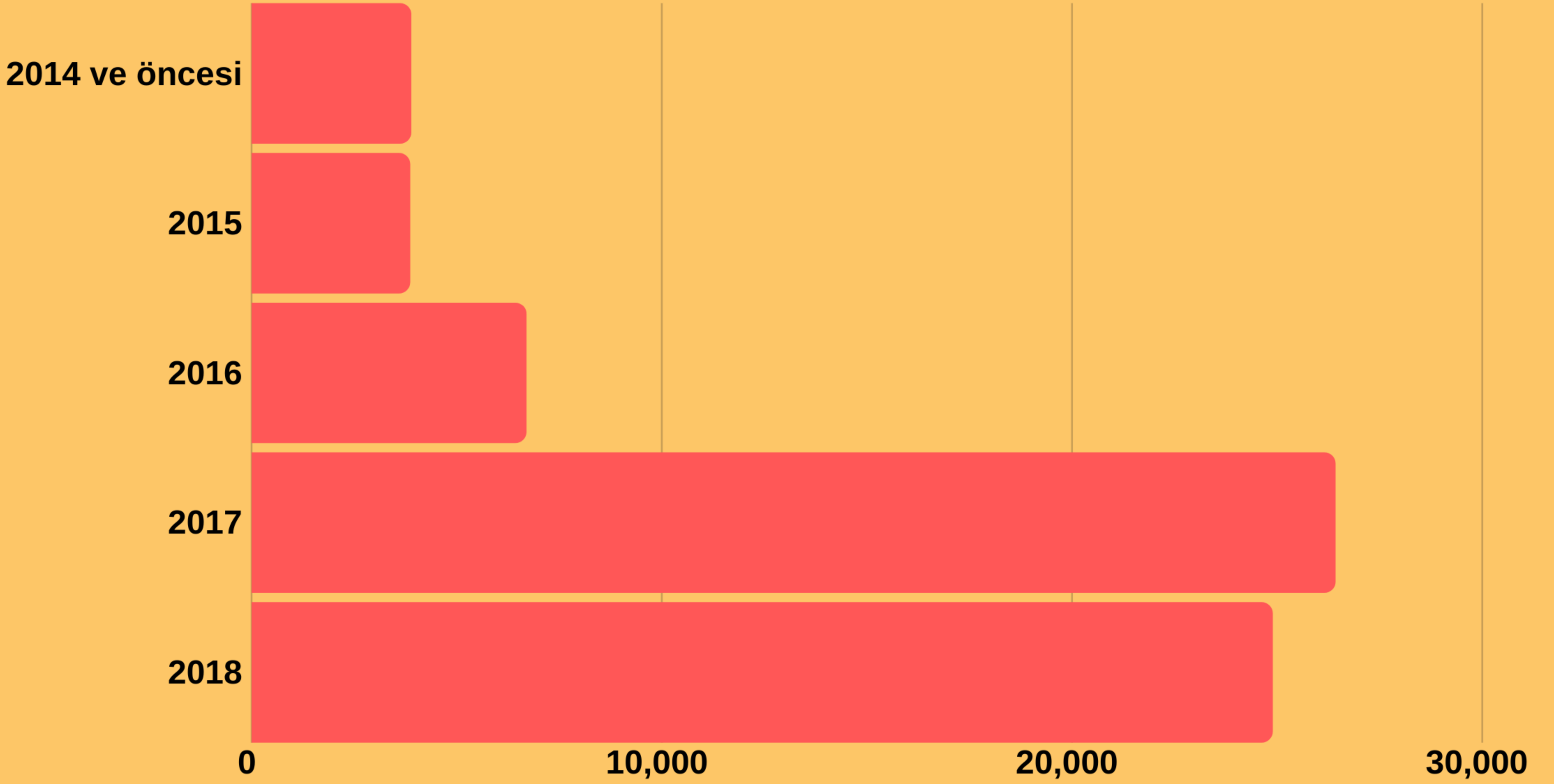
- Herhangi bir eşyayı belirlenen gümrük kapılarından geçirmeksizin Türkiye'ye ithal veya buna teşebbüs etmek
- Herhangi bir eşyayı gümrük işlemine tâbi tutmaksızın Türkiye'ye ithal veya buna teşebbüs etmek
- Transit rejimi çerçevesinde taşınan serbest dolaşımda bulunmayan eşyayı, rejim hükümlerine aykırı olarak gümrük bölgesinde bırakmak veya buna teşebbüs etmek
- Yukarıdaki alt bentlerde belirtilen eşyayı bilerek; taşımak, satmak, satın almak, saklamak, satışa arz etmek ya da alınıp satılmasına aracılık etmek, kanunlara veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşma veya sözleşmelere göre ithali veya ihracı yasak olan herhangi bir eşyayı ithal veya ihraç etmek veya bunlara teşebbüs etmek
- İthal yasak eşyayı bulundurmamak, satmak, satın almak, saklamak, satışa arz etmek, alınıp satılmasına aracılık etmek veya bilerek taşımak
- Gerçeğe aykırı belge ile gümrük idaresini yanıltarak, vergilerini hiç ödememek veya eksik ödemek, vergileri ödenmeksizin ödenmiş veya işlemleri yaptırılmış gibi göstermek, vergiye tabi olduğu halde muafiyete tabi imiş gibi göstermek suretiyle eşya ithal veya ithale teşebbüs etmek

Senelik KOM raporlarına göre Türkiye'de senelere göre kaçakçılık olay sayıları

Senelik Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) raporlarına göre 2011'de 17.776 olan olay sayısı 2012'de 22.466'ya 2013'te ise 29.239'a yükselmiştir. Daha sonra 2017'deki istisna dışında genel bir düşme trendi izleyerek 13.047'ye gerilemiştir.

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Uyarınca Karara Bağlanan Davalardaki Suç Sayıları

Kaçakçılık suçları; sınır ihlalleri, ithalat ve ihracat süreçlerinde usulsüzlük/yanıltıcı işlemlerle birlikte bazı ürün ve eşyaların ülkemizde üretilmiş olsa bile 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunundaki şartları taşımaması veya ülke içinde yasa dışı üretimi halinde de kaçak olarak tanımlanmaktadır.

- **Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 2018 verilerine göre,**
- **Cumhuriyet başsavcılıklarında özel kanunlar kapsamında sonuçlandırılan soruşturmalara bakıldığında %15,5 oranıyla Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa muhalefet suçu ikinci sırada yer almaktadır.**

Kaynakça

**Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistik 2018 Raporu
Emniyet Genel Müdürlüğü, Kom 2018 Raporu**

KOM Raporlarına Göre Türkiye'de Kaçakçılığı Yapılan Ürünler

Akaryakıt

Alkollü İçki

**Eşya
(Emtia)**

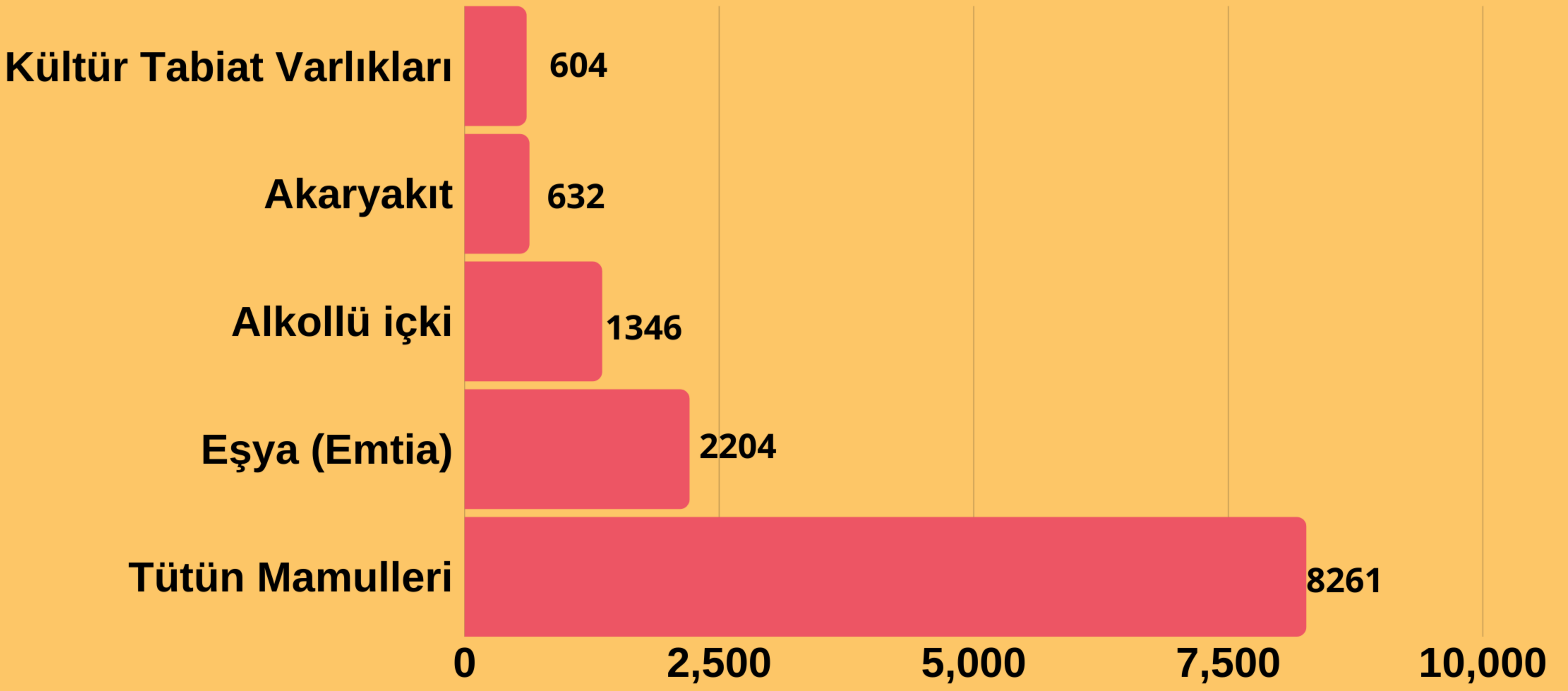
**Tütün
Mamulleri**

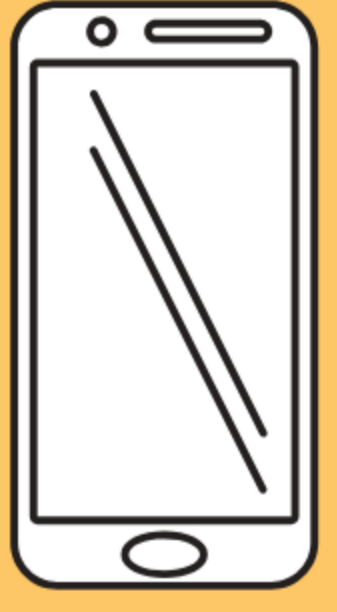
**Kültür ve Tabiat
Varlıkları
Kaçakçılığı**

Kaçakçılık; insan kaçakçılığı, organ kaçakçılığı, kişisel /toplumsal veri, fikir ve sanat eserleri, yazılım gibi alt başlıklarla da sınıflandırılmaktadır.

Ürünlere Göre 2018 Kaçakçılık Olay Sayıları

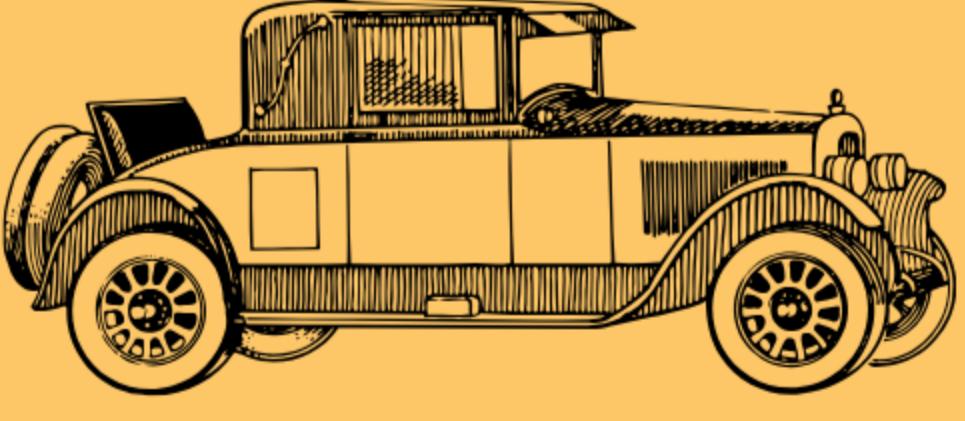
Türkiye'de Eşya (Emtia) Kaçakçılığı Çeşitleri

Elektronik Emtia Kaçakçılığı (cep telefonu vb.)

Gıda Ürünleri Kaçakçılığı (çay, şeker, tonbalığı konservesi, et, vb.)

Oto ve oto yedek parça kaçakçılığı (otomobil, oto yedek parça vb.)

İlaç ve Tıbbi Cihaz Kaçakçılığı (Tıbbi ilaç, cinsel performansı artırıcı ilaç, hayvansal ilaç, vb.)

Kıymetli Taş ve Maden Kaçakçılığı (Altın, gümüş, pırlanta, kehribar, vb.)

Muhtelif Emtia Kaçakçılığı (Tekstil, kozmetik, gözlük, çakmak, saat, hırdavat, elektronik sigara, vb.)

Canlı Hayvan Kaçakçılığı (evcil hayvanlar)